

Author: VINCZE, László
Affiliation: University of Technology, BME, Budapest
Title: ARRIVING IN THE LANDSCAPE
Citation: Metszet, Vol 15, No 3 (2024), pp 42-47,
<https://doi.org/10.33268/Met.2024.3.5>

Received: 08 May 2024

Accepted: 23 May 2024

Published: 17 June 2024

KIS PAJTA (LITTLE BARN) BISTRO,
MINDSZENTKÁLLA, HUNGARY; ARCHITECT:
GÁBOR SAJTOS DLA

The Balaton-Highland region has been opening-up over the past decades as a region for leisure time activities, where a growing type of building adapted for this type of activity: be it concerts, craft festivals or catering needs is the barn. Here the architect has created a new identity, taking inspiration from the existing, or barn typology to develop a purpose-built entity. Drawing ideas from local stonewall buildings and traditional weaving to build a perforated bistro that maintains the agricultural essence of place.

01

TÁJBA ÉRKEZÉS

- 01 Nyugati főhomlokzat
- 02 Távlati kép az Öreghegygel
- 03 Helyszínrajz

KIS PAJTA BISZTRÓ | MINDSZENTKÁLLA

A Balaton-felvidék építészeti öröksége gazdag. A megőrzéséért folytatott munka kiemelkedő mestere az 1985 óta Salföldön gazdálkodó Somogyi Győző, aki szinte mozgalmat indított el a fehérre vakolt, autentikus ornamenssel díszített oromfalak felújításával vagy éppen újraépítésével. Az örökséget jó ízléssel, lépték-helyesen kezelő, a hagyományokat megértető módszer gyorsan követőkre talált, majd a 2010-ben megjelent, Krizsán Andrással közösen jegyzett és Somogyi Győző által illusztrált A Balaton-felvidék tájba simuló népi építészete könyv még szélesebb körben tette ismertté a Balaton-felvidéki módszert. [1]

—Az egyik kulcs az elveszett kézművesség újraélesztése, a kihalt mesterségek visszaszerzése, hiszen tucatnyi használati tárgy, építészeti részlet már csak leírások alapján ismert.

—A rendszerváltással kinyíltak a kapuk, az európai tájat, vizeket felfedeztük. Meglehet, ez az élmény indított el a '90-es években egyfajta évődő, szépelgő, a népi építészeti hagyományt félreértő vonulatot, ami nem egyszer provence-i, toszkán elemekkel vegyítette a helyi hagyományokat. Az identitászavar csúcsterméke a 2005-ben az Égei-tenger hangulatát a Balatoni dombokon megtalálni vélt balatonfüredi „Görög falu”. Ez a félreértés még

02

03

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Sajtos Gábor DLA

FOTÓ | PHOTO
Bujnovszky Tamás, Sajtos Gábor

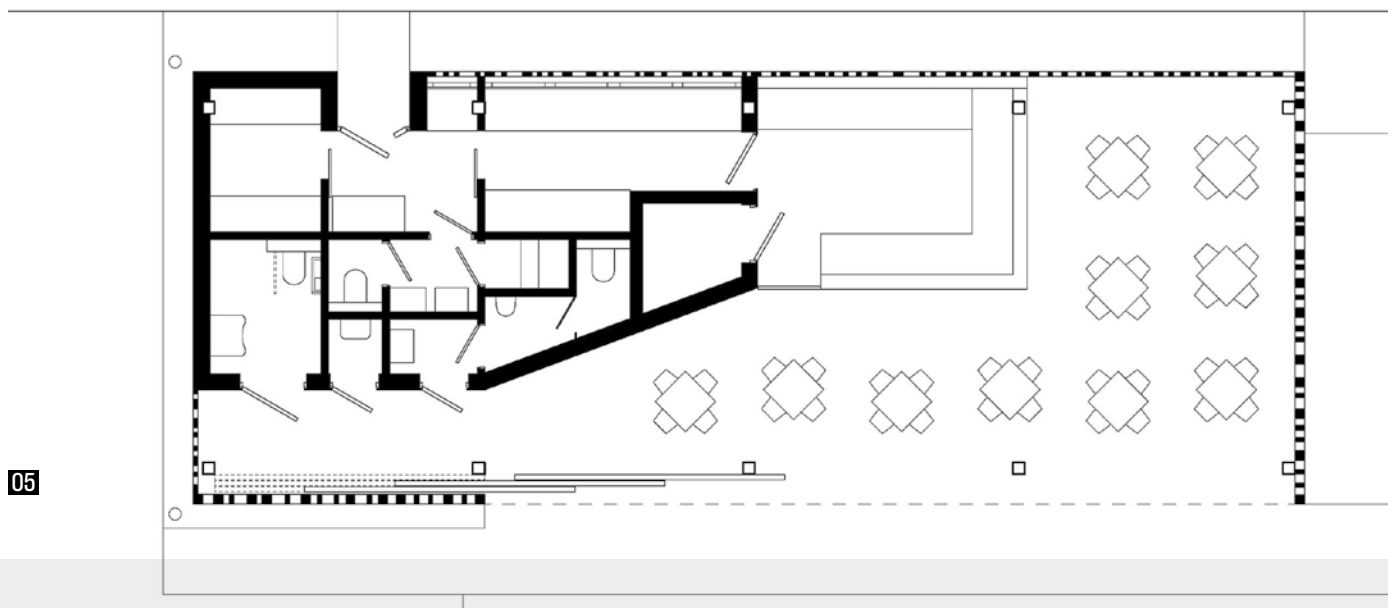
SZERZŐ | AUTHOR
Vincze László DLA

inkább lendületet adott egy új divat, a „Kárpát-medencei mediterrán” stílusnak, számtalan, a hegyoldalba ágyazott, régies kódisállásos új ház született, mellőzve az építészeti innováció minden lehetőségét. Miközben a szomszédos Burgenlandban az újat kereső építészet a helyi hagyományokat és a korszerűséget leleménnyel, új anyagokkal, szélesen megnyitott üvegezett felületekkel reprezentálta, nálunk az ilyen vonulatot a Balaton-felvidéki Nemzeti Park a 2000-es években még nem tudta támogatni. A piros, vagy éppenséggel barna cserép, a hagyományhoz igazodó arányú és méretű nyílászárók, a magastető volt hivatott a védett táj, az épített örökség megőrzésére,

ezek együtt jelentették a kötelezően előírt sorvezetőt. 2010-től tervezetten végbement a települési főépítések lefokozása, kizárása a településképp érdemi kontrolljából, a döntéshozásból. Az engedélyezési eljárás eltörlése és az egyszerű bejelentés bevezetése az addig egységes településképet helyrehozhatatlanul károsította, elég csak Dörgicsén vagy Zánkán végighordozni a tekintetet. —Az új és a hagyomány készleteiből egyszerre gazdálkodó építésszek teremtik meg azt az egyensúlyt, amely egy jó épület megszületéséhez szükséges. Köllő Miklós gyergyószentmiklósi építész a hagyomány állandó jelenlétére és újragondolására a „tradinnováció” fogalmat használja.

04

05

[2] „Ami ma innováció, az holnap tradíció. A hagyomány az, ahogy apám ma építene” – vallja Köllő Miklós.

—A Balaton-felvidék „felfedezése” során a fesztiválok népe megtalálta a pajtát, a kiüresedett üres teret megtöltötte alternatív színházzal, mozival, kocsmával. A családi borászatok ezt a kis léptékű archetípust házasították kortárs építészeti elemekkel, ennek köszönhető az Almagyari Szőlőbirtok, hála a kitűnő építész és a nagyszerű tulajdonosok találkozásának. [3]

—A Káli-medence egyik ékköve Mindszentkállya. Itt a Kopasz-hegy keleti oldalán, a település végében fedezük fel a Nanemár Bistrót egy frissen illatozó bazalt-

01

02

pala- és tölgyépitményt, áttört, eltolható oldalfalakkal a zölden hullámzó gabonaföldekre tekintő széles terasszal.

—Mindszentkállya jellemző szőlői a fehér Sauvignon Blanc, Rajnai Rizling, Olaszrizling és a vörös Pinot Noir, Syrah, Cabernet Franc, Kékfrankos. Sok értékes családi pincészet mellett itt található a Veszprémi Főegyházmegye tulajdonában álló Érseki Pincészet is.

05

08

EBBE A TÁJBA ÉRKEZETT A NANEMÁR BISTRO

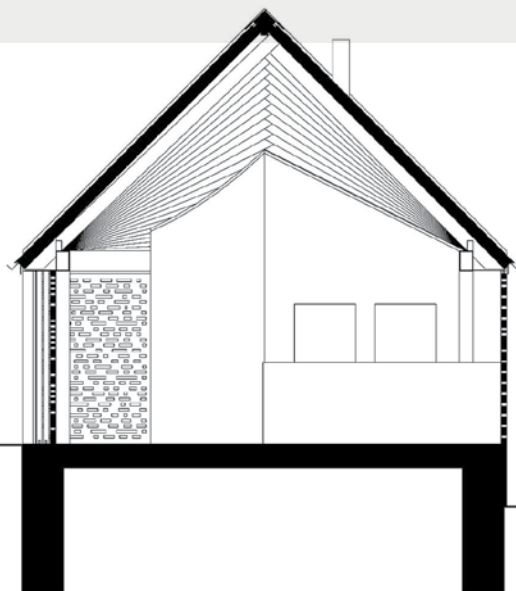
—Sajtos Gábor az utcai tömör oromfalra és a tégláhasználatból ismert, a sorokat széthúzva áttört oldalfalakra komponálja pajtaépületét, miközben a téglát kőre cseréli.

04

06

- 04 Fix faráccsal takart északi homlokzat
- 05 Alaprajz
- 06 Terasz felőli homlokzat eltolható faráccsal zárt állapotban
- 07 Metszet

07

A belső tér belmagassága, dinamikája is változik

Ez szokatlan, hiszen a bazalt tömegfalazatra alkalmas, a kikönnyítés, a függönyszerű alkalmazása nem természetéből fakad. A szerzők tervei alapján két korábbi, a közelben 2018-ban és 2019-ben elkészült ház jól érzékelteti a munkák közötti szerves összefüggést, egy, már kidolgozott koncepció továbbépítését, annak az értékes tapasztalatnak a kiaknázását, amelyet a földrajzi hely, a fények, a helyi anyagok egyre pontosabb ismerete jelentett. A Borász háza és a Laury borterasz építészeti készlete újabb elemekkel gazdagodott.

—A régióban fellelhető gazdasági épületek áttört szelőlőzést biztosító téglafalai és talán Peter Zumthor kölni Kolumba Múzeuma [4] egyfajta referenciapont. 2007-ben született meg a svájci mester és a dán Petersen Tegl együttműködésével a speciális, erre a projektre kifejlesztett lapos és hosszú téglá típusa, a Kolumba, és ennek köszönhetően az áttört falú múzeumi együttes

téglahomlokzata. A Kolumbánál a falazaton átszűrt festői fényviszonyok szakrális térré alakítják a belső tereket. Valami hasonló történik Sajtos falainál a világi helyszínen a bor és szőlő dicsérete okán.

—A fűrészelt, finoman megmunkált bazaltfalazat pixel-szövetét ismétli a három ipari méretű eltolható tölgyajtó, egy korszerű, igényesen konstruált, kinyitható-bezárható szerkezet a kívül és a bent kulcsaként. A gondosan darabolt, fűrészelt kőtégla falazat, a kigördülő asztalosszerkezet új elemek, az innovatív törekvés eredményei.

—A szabályos nyeregtetőt a szarufák alatt ferde, folyamatosan terpeszkedő, egymást keresztező fogópár merevíti, ami belülről nemcsak látványos, hanem ácszerkezeti-tektonikai csemege, erőtani demonstráció is. A „mozgó” fogópároknak köszönhetően a belső tér belmagassága, dinamikája is változik, az alatta lévő belvilágot összenyomja, a másik végében pedig kitágítja a teret.

08

06

07

- A | 3 mm vastag porszórt alumíniumlemez
- B | 50/25 cm természetes kőlap kettős fedés
- C | Bevonatos alumínium cseppentőprofil
- D | Rovarháló
- E | Tűzihorganyzott acélkonzol a tölgyfa tábla kiékelésére
- F | 8 cm vastag perforált tölgyfa fal, hézagokkal

- 08 | Bisztró belső tere
- 09 | Áttört bazalt-tégla oromfal és faráccsal takart hosszomlokat
- 10 | Ereszkiképzés részletrajza

08

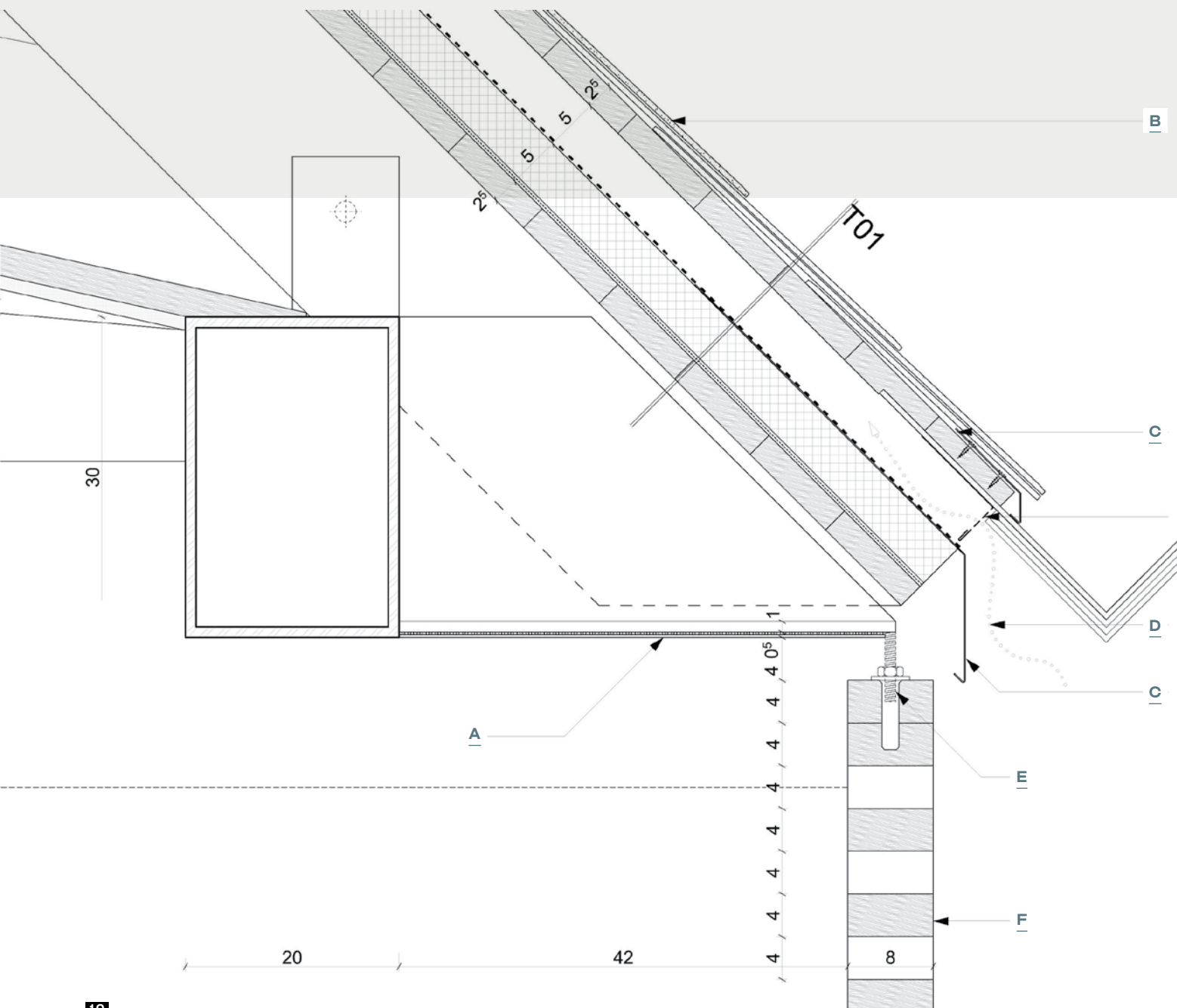
09

—A hagyomány továbbvitele a kis pajta-bisztróban nem idegen, érthetővé válik, ezért mai. A Sagra munkáiban a kor észlelése, a tradícióhoz és a változó jelenhez egyszerre kötődő formálás kap hangsúlyt. Ez az a hajtóerő, amely a kortárs művészetben a klasszikusok feldolgozása és újraértelmezése során keletkezik, keresése a rejtett, eddig fel nem fedezett, de ma is aktuális üzenetnek, vagy éppen az örök igaz felmutatása, az emlékezet tornája.

—A pajta újraépítésével, a bazalt és a tölgy újfajta megmunkálásával az áttört téglafal, a mogoró és fűz vesszőfal népi hagyományát követve valami frisset, eredetit mutat fel Sajtos Gábor.

—Így válik az üzenet maivá, ezáltal kap helyet és értelmezést az idővonalon.

09

10

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Krizsán, András - Somogyi, Győző: *A Balaton-felvidék tájba simuló népi építészet*, Cser Kiadó, 2009.
- [2] Köllő, Miklós: „Tradinnováció és reziliencia, Kortárs székelyföldi ököregionális építészet a Larix Stúdió munkáin keresztül”, *Építészfórum* [online] 2024-02-29, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/kollo-miklos-tradinnovacio-es-reziliencia-kortars-szekelyfoldi-okoregionalis-epiteszet-a-larix-studio-munkain-keresztul>> [utolsó belépés: 2024-05-14].
- [3] Almagyar Érseki Szőlőbirtok [honlap], hozzáférhető: <<https://almagyar.hu/>> [utolsó belépés: 2024-05-14].
- [4] „Peter Zumthor, Kolumba Museum”, *Arch Daily*, hozzáférhető: <<https://www.archdaily.com/72192/kolumba-museum-peter-zumthor>> [utolsó belépés: 2024-05-14].

ÉPÍTÉS TERVEZŐ: Sajtos Gábor DLA építész vezető tervező, Virág Péter építész tervező (SAGRA Építész Kft.) |
TARTÓSZERKEZET: Madaras Koppány | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Pavlics György | KÖRNYEZETRENDEZÉS: Nagy Gábor